

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ**

Організація та проведення нестандартних уроків з української мови у початкових класах

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студентка 4 курсу 451 групи

Спеціальності 013 Початкова освіта.

Спеціалізація: українознавство

Освітньо-професійної (наукової)

програми Початкова освіта

Гращенко Тетяна Андріївна

Керівник к. філол. н., доцент Мироненко О.В.

Рецензент к. пед. н., доцент Голінська Т.М.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи організації та проведення нестандартних раїнської мови у початковій школі.....	5
. Урок як основна форма організації навчально-виховного процесу	5
Види нестандартних уроків, їх характеристика.....	13
Роль і значення нестандартних уроків у початковій ланці освіти.....	17
РОЗДІЛ 2. Методика організації та проведення нестандартних уроків з у початковій школі.....	20
Аналіз програм і навчально-методичної літератури	20
Практика організації нестандартних уроків з української мови у початковій школі	24
...50	
ИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	57
Додаток А. Конспект нестандартного уроку з української мови для учнів 4 класу на тему «Повторення вивченого матеріалу про дієслово»	57
Додаток Б. Конспект нестандартного уроку з української мови для учнів 4 класу на тему «Повторення вивченого про прикметник як частину	
Додаток В. «Кодекс академічної доброчесності».....	65
Додаток Г. «Довідка».....	67

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах великих змін у різних сферах життя України постала проблема кардинальної перебудови у площині навчання та виховання.

У сучасній школі урок є основною формою організації навчально-виховного процесу. Традиційні уроки вчитель проводить кожного дня, вони вже добре знайомі учню. Такі уроки є класикою, а тому у сучасній площині лінгводидактики постала проблема їх урізноманітнення різними прийомами, методами. Безпосередньо для цього вчитель використовує і нетрадиційні засоби. І для того, щоб зробити традиційний урок незвичайним та цікавим, використовують нестандартний урок.

Організація нестандартних уроків з української мови сприяє активності учнів, включення найбільшої кількості учасників у навчально-виховний процес. Такі уроки дуже подобаються дітям, адже викликають у них творчий інтерес до навчання, а також дають можливість залучити учнів до підготовки у проведенні нестандартного уроку.

Нетрадиційні уроки розвивають творче мислення, уяву, самостійність, активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів.

Огляд і аналіз наукової літератури дає нам можливість стверджувати, що нестандартні уроки досліджували такі вчені як: М.Пантелюк, М.Вашуленко, О.Савченко, Р.Шиян, Г.Ващенко, В.Ягупов, І.Малафіїк, Н.Мойсеюк, Н.Волкова, М.Фіцула, Л.Петухова, І.Нагрибельна, О.Мироненко, Л.Сугейко, В.Денисенко та інші.

Мета роботи – дослідити особливості організації та проведення нестандартних уроків з української мови у початковій школі.

Згідно з метою було сформовано **завдання** дослідження:

1) проаналізувати програми і навчально-методичну літературу;

- 2) охарактеризувати урок як основну форму організації навчально-виховного процесу;
- 3) розглянути види нестандартних уроків, їх характеристику;
- 4) з'ясувати роль і значення нестандартних уроків у початковій школі;
- 5) розглянути практику організації нестандартних уроків з української мови у початковій школі.

Об'єкт дослідження - це процес організації та проведення нестандартних уроків з української мови у початковій школі.

Предмет дослідження - особливості організації та проведення нестандартних уроків з української мови у початковій школі.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, мовознавчої, літературознавчої, методичної літератури з теорії навчання мови; класифікація, узагальнення, порівняння, систематизація, вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-практиків.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали дослідження та його висновки можуть використовувати вчителі початкової школи у своїй практичній діяльності на уроках української мови.

Апробація – результати дослідження були заслухані і обговорені на засіданні кафедри філології у 2020 році. За результатами наукового дослідження була опублікована стаття на тему «Організація та проведення нестандартних уроків з української мови у початкових класах» у збірнику наукових праць «Актуальні проблеми фахової підготовки сучасного педагога».

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ УРОКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Урок як основна форма організації навчально-виховного процесу

Фіцула М.М. зазначає, що засвоєння знань учнями залежить не лише від методів і прийомів навчання, а й від форм організації навчальної роботи [35, с.155].

Ягупов В.В визначає форму організації навчання як дидактичну категорію, означає зовнішній бік організації навчального процесу, пов'язаний з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення. Щодо понять «форми організації навчання» і «організаційні форми навчання» вчений констатує їхню тотожність [40].

Фіцула М.М. розуміє під формою організації навчання - зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі [35, с.155].

На сучасному етапі розвитку дидактики не існує єдиної класифікації форм організації навчально-виховного процесу. Підласий І. П. виокремлює таку класифікацію [26]:

- за кількістю учнів: масові, колективні, групові, мікрогрупові та індивідуальні;
- за місцем навчання:
 - а) шкільні (урок, робота в майстернях, на пришкільній дослідній ділянці, в лабораторії);
 - б) позашкільні (домашня самостійна робота, екскурсія, заняття на підприємстві);
- за дидактичною метою:

- а) форми теоретичного навчання (лекція, гурток, факультатив, конференція);
- б) комбінованого або змішаного навчання (урок, семінар, консультація);
 - в) практичного і трудового навчання (робота в майстернях, спеціальних класах, на пришкольній ділянці тощо);
- за тривалістю навчання: класичний урок (1 клас – не більше 35 хв, 2-4 клас – не більше 45 хв), спарене заняття (90 хв), спарене скорочене заняття(70 хв), «урок без дзвінка» - вільна тривалість .

До сучасної форми організації навчально-виховного процесу людство прийшло не одразу. Ягупов В.В. зазначає, що індивідуальна форма навчання – найстаріша в історії педагогіки. В давнину вона полягала в індивідуальній реалізації певних дидактичних завдань учнів за безпосередньої чи посередньої допомоги вчителя [40].

Ця форма організації мала гарні результати, адже вся увага і всі зусилля вчителя були направлені на одну дитину. Індивідуалізувався зміст, темп, методи навчання, це давало можливість контролювати хід пізнавальної діяльності учня та його результати навчання [40].

Звичайно така форма організації вимагала неабиякої майстерності вчителя, а саме: підлаштувати зміст керуючись основними принципами навчання (науковості, систематичності та послідовності, свідомості, активності та самостійності, наочності, доступності навчання та врахування індивідуальних особливостей учнів).

Вона зберіглася до наших часів у формі репетиторства та індивідуальної роботи.

У середньовічних школах переважала індивідуально-групова система навчання. Ця форма передбачала групу учнів, що мали свої індивідуальні завдання.

Тобто по суті вона була дуже схожа на попередню форму, тому що

вчитель мав окремі завдання для кожної дитини, діти могли бути різного віку, але вже сиділи групами. Це було більш економним за часом, але все таки навчання переходило від надання завданню одному учневі і пояснення йому матеріалу, до іншого.

Недоліком такого навчання було те, що не всі учні були задіянні одразу, кожна дитина немовби «чекала свою чергу» отримання завдання.

Фіцула М.М. зазначає, що в XVI-XVII ст. у братських школах України й Білорусі виникла форма організації навчальних занять, яка передбачала певні елементи класно-урочної системи навчання. Учитель працював фронтально з усім класом за певним розкладом. На заняттях використовували пояснення, бесіду, самостійну роботу, диспут, взаємне навчання. Учніам давали домашнє завдання, виконання якого перевірялося під час занять, що мали назву уроки" [35, с.155].

Коменський Ян Амос запровадив класно-урочну систему, якою користуються і у сучасному світі. Потреба в ефективнішій освіті сприяла розробці класно-урочної системи Коменським. Він розробив її спираючись на досвід братських шкіл України і Білорусі, школи чеських братів та на власний досвід.

Для навчання, що має дати гарні результати педагог розробив цілу систему. Коменський ввів поняття «навчальний рік» , поділив його на 4 чверті з включенням до них канікул. Прийом до школи мав відбуватися один раз на рік - восени. А у кінці кожного року мали відбуватися екзамени, аби виявити рівень ЗУН учнів та мати змогу перевести їх в наступний клас [40].

Також Ян Амос наголошував на тому, що навчання кожного дня має починатися саме вранці і тривати 4 години (з перервою), адже саме зранку найкраще сприймається інформація [40].

Коменський визначав структуру побудови уроку. Так урок мав складатися з 3 частин: початку, продовження та закінчення. Початок надавався для відновлення в пам'яті учнів вже пройденого матеріалу. У

продовженні визначного значення набував показ, роз'яснення і сприймання нової інформації. А закінчення передбачало виконання вправ на оволодіння матеріалом, а також його використання. Кожний урок повинен був мати тему та головне завдання [40].

Великий педагог робив припущення про те, що одного вчителя досить для якого завгодно числа учнів. У сучасній школі є чітко визначена кількість учнів в одному класі [40].

Ягупов В.В. визначає, що класно-урочна система навчання полягає в тому, що навчальна робота проводиться з групою учнів (однакового віку і рівня підготовки) протягом певного часу і за встановленим розкладом у формі уроку [40].

Він виокремлює характерні властивості класно-урочної форми організації навчання [40]:

- постійний склад учнів приблизно одного віку і рівня підготовки (клас);
- кожний клас працює відповідно до свого річного плану (планування навчання);
- навчальний процес здійснюється у формі окремих взаємопов'язаних елементів (уроків);
- кожний урок присвячується лише одному предмету (монізм);
- уроки постійно чергуються (розклад);
- керівна роль належить учителю (педагогічне управління);
- застосовуються різні форми та види пізнавальної діяльності учнів (варіативність діяльності).

Ягупов В.В. зазначає, що класно-урочна система має як переваги так і недоліки [40]:

Позитивним є [40]:

- керівна роль учителя;
- забезпечення послідовного, систематичного вивчення матеріалу;

- зміна видів занять;
- можливість використання різних способів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;
- забезпечення певної активності учнів;
- наявність сприятливих умов для взаємного навчання, колективної діяльності, виховання і розвитку учнів;
- відносно раціональне використання часу і економність, оскільки учитель працює одночасно з великою групою учнів.

Суттєві недоліки цієї системи [40]:

- важко здійснювати індивідуальний підхід до учнів, бо вчитель орієнтується на «середнього учня»;
 - вона слабо формує і розвиває мотивацію учіння, особливо в обдарованих учнів;
- не вирішується проблема відставання для тих учнів, які відчують труднощі в учінні, тобто не розв'язується проблема неуспішності та відставання;
- учні залишаються на повторний курс, якщо не засвоїли якісь предмети.

У сучасній школі, як і в школі минулого, урок є основною формою організації навчально-виховного процесу.

Підласий І.П. визначає урок як закінчений у смисловому, часовому й організаційному відношенні відрізок (етап, ланка, елемент) навчального процесу [26].

Фіцула М.М. вважає, що урок – це форма організації навчання, за якої заняття проводить учитель з групою учнів постійного складу, одного віку й рівня підготовки впродовж певного часу й відповідно до розкладу [35, с.158].

Вашуленко М.С. розглядає урок як організаційний елемент навчального процесу, об'єднаний у смисловому, часовому та організаційному аспектах [2, с.17].

Ягупов В.В. зауважив, що урок – це «відрізок» навчального процесу, який є закінченим за змістом, у часі й організаційно [40].

Сучасний урок має відповідати таким вимогам:

- ❖ врахування закономірностей навчально-виховного процесу під час побудови уроку;
- ❖ використання новітніх досягнень науки;
- ❖ реалізація на уроці дидактичних правил і принципів;
- ❖ встановлення міжпредметних зв'язків;
- ❖ використання педагогічних засобів та технологій;
- ❖ мотивація і активізація особистості учня;
- ❖ опора на раніше вивчений матеріал та отриманні навички;
- ❖ формування практично необхідних ЗУН, компетентностей, критичного мислення, вміння вчитися, самостійної організації здобуття знань;
- ❖ планування кожного уроку;
- ❖ прогнозування результатів навчання;
- ❖ творчий підхід до проектування уроку;
- ❖ тісний зв'язок з життям і особистим досвідом учня.

Волкова Н.П. зазначає, що кожний тип уроку має властиву тільки йому структуру, яку створює набір конкретних елементів, які зумовлюються завданнями, котрі належить вирішувати на уроках певного типу для успішного досягнення певних дидактичних цілей [3, с.379].

Елементи уроку [3, с.379-381]:

- I. Організаційний момент: коротке привітання, перевірка готовності до уроку. Головною метою є активізація уваги учнів, створення робочої атмосфери уроку.
- II. Мотивація: вміщує повідомлення теми, мети, завдань уроку. Все це сприяє формуванню в учнів передбачення результатів цього уроку.
- III. Перевірка знань учнів: може бути усною (опитування) або письмовою у вигляді карток-завдань.

- IV. Стимулювання навчальної діяльності: вчитель налаштовує дітей, може надаватися додаткова навчальна інформація для зацікавленості в учнів вивчення нової теми (проблемні ситуації, ігрові ситуації).
- V. Актуалізація опорних знань: повторення учнями попереднього матеріалу, на основі якого буде формуватися новий.
- VI. Пояснення нового матеріалу: важливою складовою успішного засвоєння є двосторонній зв'язок під час пояснення між педагогом і класом.
- VII. Закріплення нового матеріалу: вчитель повинен підібрати такі питання або завдання, які сприятимуть приєднанню нових ЗУН до вже наявних.
- VIII. Підбиття підсумків: короткий аналіз здійсненої роботи на уроці. Обов'язкове оцінювання учнів вчителем(вербально- 1-2 клас) та рефлексія.
- IX. Повідомлення домашнього завдання: 1-2 клас не мають домашнього завдання, лише завдання творчого характеру.

Кожен вчитель може інтерпретувати структуру уроку. Тип уроку визначає його структуру. Волкова Н.П. виокремлює такі типи уроків [3, с. 381-382]:

- **урок засвоєння нових знань:** містить такі елементи: перевірка домашнього завдання, актуалізація та корекція опорних знань; повідомлення учням теми, мети й завдання уроку; мотивація учіння; сприймання й усвідомлення учнями матеріалу, осмислення зв'язків і залежностей між його елементами; узагальнення і систематизація знань; підсумки уроку; повідомлення домашнього завдання;
- **урок формування умінь і навичок:** згідно з логікою процесу засвоєння умінь і навичок урок передбачає: перевірку домашнього завдання, актуалізацію і корекцію опорних знань, умінь і навичок; повідомлення учням теми, мети і завдань уроку і мотивацію учіння; вивчення нового

матеріалу (вступні, мотиваційні і пізнавальні вправи); первинне застосування нових знань (пробні вправи); самостійне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням); творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи), підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання;

- **урок застосування знань, умінь і навичок:** як засіб навчання набуті знання, уміння і навички застосовують на уроках різних типів. Комплексне їх застосування як мету навчання здійснюють на уроці такого типу, який охоплює перевірку домашнього завдання, актуалізацію і корекцію опорних знань, умінь і навичок; повідомлення теми, мети й завдань уроку та мотивацію учіння школярів; осмислення змісту, послідовності застосування способів виконання дій; самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою учителя; звіт учнів про роботу, теоретичне обґрунтування результатів; підсумки уроку; повідомлення домашнього завдання;
- **урок узагальнення і систематизації знань:** його структуру складають: повідомлення теми, мети, завдань уроку та мотивація учіння; відтворення та узагальнення понять і засвоєння відповідної системи знань; узагальнення та систематизація основних теоретичних положень науки і відповідних ідей; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання;
- **урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок:** за такого підходу структура уроку містить: повідомлення теми, мети і завдання уроку, мотивацію учіння; перевірку знання учнями фактичного матеріалу й основних понять; перевірку глибини осмислення учнями знань і ступеня їх узагальнення; застосування учнями знань у стандартних і змінених умов; перевірку, аналіз і оцінювання виконаних робіт; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання;

- **комбінований урок:** наприклад, структура комбінованого уроку-перевірки раніше засвоєного і засвоєння нових знань охоплює; повідомлення теми, мети і завдань уроку, мотивацію учіння; перевірку, оцінювання і корекцію раніше засвоєних знань; відтворення і корекцію опорних знань; сприймання, осмислення, узагальнення і систематизацію учнями нових знань; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання.

Отже, сучасна форма організації дійшла до нас не одразу, їй передували індивідуальна форма та індивідуально-групова. Ту систему навчання до якої ми звикли розробив Ян Амос Коменський. Більшість положень з його «класно-урочної системи» залишились без змін. Основною формою організації навчально-виховного процесу є урок. Він має свої вимоги, структуру та типи. Якість уроку залежить від майстерності вчителя.

1.2. Види нестандартних уроків, їх характеристика

Традиційні уроки вчитель проводить кожного дня, вони вже знайомі кожному учню. Зараз нове покоління дітей, а тому традиційні уроки стають малоефективними у навчально-виховному процесі. Для того аби учням було цікаво навчатися і це було корисно для них, використовують нестандартні уроки.

Ягупов В.В. та Підласий І.П. стверджують, що нестандартний урок - це імпровізоване навчальне заняття, яке має нетрадиційну (невстановлену) структуру [40, 26].

Вашуленко М.С. зазначає, що нестандартний урок - це урок, позбавлений шаблону, трафарету в його організації, він ґрунтується на оригінальному, творчому підході у визначенні змісту, методів, засобів навчання [2, с.25].

Малафіїк І.В. визначає нестандартний урок як урок, в якого його традиційні елементи виконуються нетрадиційними способами і на цій основі структура цього уроку суттєво відрізняється від структури традиційного уроку [16, с.281].

На нашу думку, нестандартний урок - це урок, який має незвичайний підхід до його організації та форми проведення.

Підласий І.П. вважає, що думки педагогів на нестандартні уроки розходяться: одні бачать в них прогрес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації школи, а інші, навпаки, вважають такі уроки небезпечним порушенням педагогічних принципів, вимушеним відступом педагогів під натиском обледащили учнів, які не бажають і не вміють серйозно трудитися [26].

Проведення та організація нестандартних уроків під силу лише творчим педагогам. Під час таких уроків може відбуватися безпосередня або опосередкована педагогічна взаємодія. За безпосередньої вчитель та учні разом розв'язують навчальні завдання, а за опосередкованої взаємодії учні виконують самостійно завдання, що отримали від вчителя.

На думку Вашуленко М.С. та Малафіїк І.В., нестандартні уроки мають такі істотні ознаки [2, 16]:

- фактична тривалість уроку збільшується за рахунок включення учнів у підготовку. Власне проведення самого уроку стає кінцевим результатом всієї підготовчої роботи;
- активне включення дітей в організацію навчально-виховного процесу;
- хоча б один елемент уроку виконується нетрадиційним способом;
- нестандартна форма уроку;
- гнучка структура уроку;
- творчий підхід вчителя у визначення змісту, методів, засобів навчання;
- максимальна реалізація міжпредметних зв'язків;
- активне застосування групових форм роботи. [2, с.25-26],

Вашуленко М.С. зазначає, що у творчому досвіді вчителів України існує близько п'ятдесяти нестандартних форм організації навчально-виховного процесу. Єдина класифікація нестандартних уроків ще не склалася, хоча добірка їх уже досить різноманітна [2, с.26].

Волкова Н.П. виокремлює такі типи нестандартних уроків [6, с.383-385]:

1) **уроки змістовної спрямованості**: основа - взаємини між учнями, засновані на змісті програмного матеріалу - уроки-семінари, уроки-конференції, уроки-лекції;

2) **уроки на інтегративній основі** : (уроки-комплекси, уроки-панорами) їм властиве викладання матеріалу кількох тем блоками, розгляд об'єктів, явищ в їх цілісності та єдності. Проводять такий урок кілька вчителів, один з яких ведучий; поєднують різні предмети: історію та музику, географію та іноземну мову тощо;

3) **уроки міжпредметні**: Мета їх — «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів;

4) **уроки-змагання**: (уроки-КВК, уроки-аукціони, уроки -турніри, уроки-вікторини, уроки-конкурси) ці уроки передбачають поділ дітей на групи, які змагаються між собою, створення експертної групи, проведення різноманітних конкурсів, оцінювання їх результатів, нарахування певної кількості балів за правильність і повноту відповідей;

5) **уроки суспільного огляду знань** (уроки-творчі звіти, уроки-заліки, уроки-експромт-екзамени, уроки-консультації, уроки-взаємонавчання, уроки-консиліуми): особливості цих уроків полягають в опрацюванні найскладніших розділів навчальної програми, відсутності суб'єктивізму при оцінюванні (експертами виступають учні, дорослі, батьки). Вони спонукають до активної самостійної пізнавальної діяльності, вивчення додаткової літератури. Проводять їх наприкінці чверті, семестру, року;

6) **уроки комунікативної спрямованості** (уроки-усні журнали, уроки-діалоги, уроки-роздуми, уроки-диспути, уроки-прес-конференції, уроки-репортажі, уроки-панорами, уроки-протиріччя; уроки-парадокси). Вони передбачають використання максимально різноманітних мовних засобів, самостійне опрацювання матеріалу, підготовку доповідей, виступи перед аудиторією, обговорення, критику або доповнення опонентів; сприяють

розвитку комунікативних умінь, навичок самостійної роботи. Підготовка доповідей розвиває мислення, пробуджує інтерес, перетворює малоцікаве повторення на захоплююче зіставлення точок зору;

7) **уроки театралізовані** (уроки-спектаклі, уроки-концерти, кіноуроки, дидактичний театр). Проводять їх у межах діючих програм і передбаченого навчальним планом часу, вони викликають емоції, збуджують інтерес до навчання, спираючись переважно на образне мислення, фантазію, уяву учнів;

8) **уроки-подорожування, уроки-дослідження** (уроки-пошуки, уроки-розвідки, уроки-лабораторні дослідження, уроки-заочні подорожування, уроки-експедиційні дослідження, уроки-наукові дослідження). Такі уроки є цікавими для дітей, чиї інтереси мають романтичну, фантастичну спрямованість. Пов'язані з виконанням ролей, відповідним оформленням, умовами проведення, витівками;

9) **уроки з різновіковим складом учнів**: їх проводять з учнями різного віку, спресовуючи у різні блоки матеріал одного предмета, що за програмою вивчається у різних класах;

10) **уроки-ділові, рольові ігри** (уроки-суди, уроки-захисти дисертацій, уроки — «Слідство ведуть знавці», уроки-імпровізації, уроки-імітації): вони передбачають виконання ролей за певним сценарієм, імітацію різнопланової діяльності, життєвих явищ. Особливо цінною є навчальна гра для школярів молодших класів, у яких конкретне образне мислення переважає над абстрактним.

11) **уроки драматизації** (драматична гра, драматизація розповіді, імпровізована робота у пантомімі, тіньові п'єси, п'єси з ляльками і маріонетками, усі види непідготовленої драми — діяльність, де неформальна драма створюється самими учасниками гри). Ці уроки спрямовані на розвиток співробітництва і єдності у навчальній групі. Драматизація є засобом надання навчальному матеріалу і навчальному процесу емоційності, забезпечує міжпредметні зв'язки з літератури, історії, предметів естетичного циклу тощо.

12) **уроки-психотренінги**: використовують їх при навчанні дітей різного віку. Психотренінги загострюють сприйняття, поліпшують розумову діяльність. Навчання прийомів самоконтролю, самоорганізації, самодисципліни, розвиток активності сприяють психокорекції особистості. Під час проведення уроків-психотренінгів важливо підтримувати в учнів прагнення до пошуку нових і нестандартних рішень, забезпечити емоційну підтримку, переживання успіху. Дітям повинні приносити радість і гра, і спілкування з ровесниками, і пізнання нового.

Отже, нестандартний урок - це урок нового типу. Він є більш цікавим, продуктивним. В сучасному світі він використовується доволі часто вчителями-практиками, хоча цей вид виник ще у 80 рр. ХХ століття. На відміну від стандартних уроків, вони мають більш гнучку структуру. Під час навчально-виховного процесу характеризуються особливо довірчою атмосферою між вчителем та учнями. Єдиної класифікації таких уроків не існує, але вони дуже різноманітні.

1.3. Роль і значення нестандартних уроків у початковій ланці освіти

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти від 24 липня 2019 р. № 688: початкова освіта - перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій. Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [8].

Нестандартні уроки сприяють забезпеченню виконання мети початкової освіти.

У Державному стандарті початкової освіти виокремлені ключові компетентності, яких має набути здобувач освіти. Нестандартні уроки з української мови допомагають у формуванні таких компетентностей, як [8]:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною мовою;
- інноваційність;
- інформаційно-комунікативна компетентність;
- навчання протягом життя.

Такі уроки дають змогу вчителю проявити свою творчість, креативність. Для проведення нестандартних уроків вчитель має постійно розвиватися професійно, вдосконалювати свої знання та вміння.

Під час такої форми організації навчально-виховного процесу панує тепла та приємна атмосфера, педагогіка партнерства. Такий підхід сприяє формуванню довіри у відносинах між вчителем та учнем, вибудовує діалог, що ґрунтується на взаємодії та взаємоповазі.

Нестандартні уроки розвивають творчий потенціал кожного учня, його ініціативність. Вони сприяють показу дитині її значущості, важливість участі кожного учасника навчально-виховного процесу.

Такі уроки зменшують стрес дитини під час роботи, адже всі дії відбуваються у ігровій формі, дитина починає почувати себе вільно та не боїться висловлювати свої думки.

Ще одною перевагою нестандартних уроків є відчуття учня себе частиною колектива. Дитина вчиться співпрацювати, розуміє, що треба діяти спільно і злагоджено для досягнення єдиної мети. Учні тренують свої навички: дослухатися до кожного, уникати конфліктів, діяти як єдиний організм.

Такі уроки сприяють розвитку мислення, уяви, пізнавальної активності учнів.

Нестандартні уроки інтегрованого виду дають можливість дивитися на проблему з різних сторін, стимулюють розвиток творчих, мовленнєвих навичок та інших навичок з суміжних предметів.

Уроки такої форми більше подобаються учням ніж звичайні з суворою структурою і визначеним режимом роботи.

Отже, нестандартні уроки треба практикувати всім вчителям без винятку, бо це цікаво, ново, творчо, креативно, активно, пізнавально, сучасно. Самі учні стають активними учасниками таких уроків, утворюють «єдиний цілісний організм», почувають себе вільно.

За допомогою такої форми роботи між вчителем та учнем збільшується довіра, ефективність навчання, а також мотивація до пізнання. Для того аби навчальний процес проходив продуктивно, слід включати в підготовку таких уроків самих учнів.

Але слід не забувати: якщо перетворити нестандартні уроки на головну форму роботи під час навчально-виховного процесу, то можна втратити ту цінність і цікавість цієї роботи, а також всі результати навчання.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ УРОКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1. Аналіз програм і навчально-методичної літератури

Проаналізувавши концепцію Нової української школи, можна виділити особливості організації освітнього процесу: навчання у школі поділено на 2 цикли. Перший цикл (1-2 клас) - адаптаційно-ігровий, другий (3-4) – основний [21, с 19].

Метою першого циклу є поступове входження дитини у освітній процес, її адаптація, а тому є дуже важливим використання ігрових технологій та методів, нетрадиційних форм навчання.

Інтерес у такому віці ще нестійкий, увага мимовільна, переважає творча уява і наочно-образне мислення. Нестандартні уроки стають незамінними помічниками вчителя у цьому циклі навчання.

У Типовій освітній програмі Савченко О.Я. зазначено, що Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання [31, 32].

Тобто розподіляти години навчання за темами, методи, форму організації навчання вчитель може обирати сам: це може бути традиційний урок, нестандартний, але обов'язково має місце забезпечення конкретних результатів, які зазначені в програмі.

Ця програма побудована із врахуванням її творчого використання вчителем.

У Типовій освітній програмі Савченко О.Я. виокремлює «Мовно-літературну освітню галузь». У початковому курсі мовно-літературної освіти

виділено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища» (1-2 клас)

У 3-4 класі виокремлені так змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища»

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети [31]:

1 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;

2 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання» або інтегрований курс цих навчальних предметів;

3 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання»;

4 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

У Типовому навчальному плані, що надає розробник програми, на вивчення Мовно-літературної освітньої галузі надається [31, 32]:

- у 1 класі – 315 годин на рік, 9 годин на тиждень;
- у 2 – 350 годин на рік, 10 годин на тиждень;
- у 3 класі – 350 годин на рік, 10 годин на тиждень;
- у 4 – 350 годин на рік, 10 годин на тиждень.

Шиян Р.Б. у своїй Типовій програмі зазначає, що очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми і методи навчання – дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо [33].

Розробник програми вказує мету рідномовної освіти для загальної середньої освіти : розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її

передумовою життєвого успіху; плекання здатності спілкуватися рідною мовою (якщо вона не українська); формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду [33].

У початковому курсі рідномовної освіти Шиян Р.Б. виокремлює такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо» [33].

Розробник програми у Типовому навчальному плані для початкової школи з навчанням українською мовою вказує кількість годин на вивчення предмета «Українська мова» [33]:

- у 1 класі – 5 години на тиждень;
- у 2 – 5 годин на тиждень;
- у 3 класі – 5 години на тиждень;
- у 4 – 5 години на тиждень.

Проаналізувавши програми Савченко О.Я. та Шияна Р.Б., можна зробити висновки, що в обох програмах передбачено використання різномантних методів, технологій навчання та форм проведення уроків.

Стосовно організації та проведення нестандартних уроків детально розписано у навчально-методичній літературі Вашуленко М.С.

Він виділяє такі групи нестандартних уроків [2, с.26]:

- а) бінарні уроки;
- б) інтегровані уроки;
- в) віршовані уроки;
- г) уроки-ігри.

Відповідно до кожної групи вчений надає методику організації таких занять.

Бінарні уроки готують вчителі предметники, кожен із яких проводить свій блок уроку [2, с.26].

Підготовкою до проведення таких занять є етапи підготовки [2, с.26]:

- ознайомлення вчителів-предметників з чинними програмами;

- знаходження сумісних тем у програмах з різних предметів;
- складання структури майбутнього уроку;
- написання спільного плану-конспекту.

Для підготовки інтегрованих уроків Вашуленко М.С. пропонує такий алгоритм [2, с.26]:

- 1) визначення об'єкта, що вивчається;
- 2) з'ясування можливих зв'язків з іншими науками;
- 3) добір інформації про об'єкт із позиції основного навчального предмета;
- 4) добір додаткової інформації про об'єкт із погляду інших взаємопов'язаних предметів;
- 5) висновок.

Вчений зауважив, що не всі уроки можна інтегрувати, і надає перелік найефективнішої інтеграції [2, с.26].

Віршовані (римовані) уроки Вашуленко М.С. радить проводити на віршованому матеріалі. Тобто всі завдання, пояснення на уроці мають бути у римованій формі. Після таких уроків діти часто починають і самі намагатися складати вірші. Віршовані заняття сприяють розвитку талантів та здібностей учня, творчої уяви [2, с.27].

До уроків-ігор належить урок-змагання, вчений надає складові проведення уроку-КВК [2, с.28]:

- I. Вступне слово вчителя. Привітання. Оголошення теми, девізу уроку, порядку проведення змагання. Представлення капітанів, асистентів, консультантів та журі. Ознайомлення з проблемними питаннями, відповідь на яке учні повинні дати наприкінці уроку.
- II. Розумова розминка. Вона може проводитися в усній чи письмовій формі.
- III. Перевірка домашнього завдання.
- IV. Конкурс капітанів. Виконання завдань підвищеної складності.
- V. Конкурс творчих робіт.

VI. Відповідь на проблемне запитання уроку.

VII. Підсумкове слово журі.

Отже, сучасні програми надають можливість вчителю творчо будувати навчально-виховний процес, застосовувати найновіші технології та форми організації. Використання нестандартних уроків стало популярним в останній час. У цьому допоможе навчально-методична література, яка розглядає це питання і існує зараз в достатній кількості, оскільки нестандартні уроки є і будуть актуальними завжди.

2.2. Практика організації нестандартних уроків з української мови у початковій школі

Нестандартні уроки стають все популярнішою формою організації освітнього процесу. Вчителі-практики мають вже неабиякий досвід організації таких уроків. Різноманітність видів нетрадиційних уроків дає можливість вчителю початкової ланки освіти застосовувати їх «без повторів однієї історії».

Використання такої форми організації на уроках з української мови дає можливість творчо розвивати учнів, їх зв'язне мовлення, логічне мислення, уяву, спостережливість. Учні набувають вміння працювати в парах, малих та великих групах. Такі уроки дають можливість виховувати додаткову мотивацію та інтерес до навчання.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, пропонуємо розробки таких уроків.

Вчитель початкової школи Вірченко І.В. запропонувала нестандартний урок-казку з української мови [5].

Конспект нестандартного уроку з української мови для учнів 2 класу на тему «Слова – назви предметів (іменники)»

Тема: Слова – назви предметів (іменники)

Мета: узагальнити знання учнів про слова – назви предметів

(іменників); вдосконалювати вміння виділяти іменники серед інших слів; виховувати працьовитість, любов до природи.

Обладнання: Диск «Українська мова», малюнок зими, картки, підручник 2 клас, торбинка, сніжинки, костюм сніжинки, музика.

Хід уроку

I. Організація класу.

Вчитель: Любі діти! Добрий день!

Зичу щастя і пісень.

А ще друзі, всім бажаю

Сил, натхнення на весь день!

Учні: Добрий день! Добрий день!

Дякуєм за побажання.

На урок берем з собою

Знання, вміння і старання.

II. Основна частина

1. Створення емоційного настрою.

Стук у двері.

-Діти, хвилинку, хтось стукає у двері. (Вчитель виглядає у коридор).

Та це ж до нас завітала казка! Проситься до нас на урок. Пустимо? Добре, я впускаю казку. Побачили? Ні? А знаєте чому? Бо казка наша у шапці – невидимці. Почути її та побачити зможе лише той, хто буде уважно слухати вчителя і добре працювати на уроці.

2. Читання казки

Далеко-далеко у небі, взимку в мамі-хмаринки народилися діточки. Їх було дуже багато і тому біля мамі сніжинкам було дуже тісно. Матуся їх міцно тримала і нікуди не відпускала від себе. Та й холодні красуні були слухняні, тихенько наспівували мамі пісеньки. Лише одній сніжинці не сиділося на місці. Вона крутилася, стрибала, рюмсала, просила подивитися, що там робиться навкруги. Не витримала ненька бешкетницю доньку-

сніжинку і скинула її геть на землю. Її підхопив вітерець-пустунець приніс до нашої школи.

Звучить музика, з'являється Сніжинка кружляє, потім загадує загадку:

Дивина! Щезла стежка. Де вона?

Зникла десь і огорожа....

Що за диво? Все навкруг

Вкрив біленький ніжний пух.

Дива зовсім тут нема

То до нас прийшла(зима)

Сніжинка вибігає

-Діти, яке запитання поставимо до слова – зима? (Що ?) Поясніть чому?

(Відкриваю дошку. На дошці малюнок зими з торбинкою.)

- Діти, до нас і справді завітала зима і щось нам принесла. (Витягую сніжинку. На ній написано число класна робота)

3. Каліграфічна хвилинка

з З им ма зи зима

(Після того, як діти дописали, дістаю сніжинку із загадками.)

-Зима просить відгадати загадки і до відгадок поставити запитання.

Що? Хто?

4.Розгадування загадок (усно)

а) Взимку – білий, літом – сірий. (Заєць)

б) Хоч у нього шуба є,

Та як холод настає,

Він не їсть тоді, не п'є,

І не ходить не гуляє,

А в барлозі спочиває. (Ведмідь)

в) Я падаю на ваші хати,

білий, білий, волохатий.

Я прилипаю вам до ніг
А називаюсь просто ... (сніг)

- г) Виводить букви і слова
Ота цікава штучка
В руці виблискує здаля
Нова, гарненька..... (ручка)

Дістаю наступну сніжинку.

5.Гра «Плутанина». Діти повинні з'єднати частини прислів'їв стрілочками. (Завдання записане на дошці.)

<i>Грудень рік кінчає</i>	<i>іде зима.</i>
<i>Держись Хома -</i>	<i>а зиму починає.</i>
<i>Сонце блищить,</i>	<i>та не гріє.</i>
<i>Взимку сонце світить,</i>	<i>а мороз тріщить.</i>

Чому слово Хома написано з великої букви?

Які ще слова пишуться з великої букви?

6.Комп'ютерна гра «Знайди правильну букву».

7.Фізкультхвилинка

8.Робота з підручником.

а) Відкрили підручники на сторінці 144, вправа 246

-уважно подивіться на завдання № 3. Складіть речення за схемою.

Лариса і Катя сидять за партою.

Віка і Роман ідуть до школи.

б)Переходимо до наступної вправи 247

-Що означає речення? (Закінчену думку). Подумайте та поділіть текст на речення.

Речення записують по черзі на дошці. Знайдіть назви предмета, поставте запитання.

в)Вправа 248 Записуємо одне речення, всі інші - усно.

-Молодці! Ще нам залишилося три сніжинки дістати.

9. Робота в групах за картками.

Картка №1

Прочитай слова. Доповни рядочки словами назвами тварин.

Домашні тварини: корова, свиня, ..., ...,

Дикі тварини: лисиця, вовк, ...,

Картка №2

Прочитай слова. Доповни рядочки словами назвами рослин.

Дерева лісу: осика, ялина, ...,

Дерева саду: яблуня, слива, ...,

Картка № 3

Прочитай і доповни речення.

Малина і суниця – це

Ялина і сосна – це

Картка №4

Прочитай і доповни текст словами з довідки.

Мурчик

Бабуся подарувала Катрусі пухнасте Шерсть у нього сіра, а ... зелені. Дівчинка назвала маленького ... Мурчиком. Старанно доглядає Катруся за кошеням, а воно віддячує їй щирою

Довідкові слова:

1. Щеня, курча, кошеня.

2. Вуха, лапки, очі.

3. Друга, велетня, розбишаку.

4. Порадою, дружбою.

10. Гра на комп'ютері «Добери прикметник».

III. Підсумок

1. Гра «Мікрофон»

Чи сподобався урок? Що найбільше сподобалося на уроці?

2. Домашнє завдання: написати твір «Про що розповіла мені зима»

Вчитель початкової школи Бабаєва Н.В. пропонує такі види нестандартних уроків для 2 класу [1]:

Конспект нестандартного уроку-подорожі з української мови для учнів 2 класу на тему "Узагальнення і систематизація знань учнів за розділом «Текст»

Тема: "Узагальнення і систематизація знань учнів за розділом «Текст»".

Мета: закріпити знання учнів про текст, його будову та види, формувати вміння розрізняти речення і текст. Розвивати спостережливість. Виховувати любов до природи.

Тип уроку: узагальнюючий урок-подорож до країни "Текстів".

Наочність: малюнок автобуса, записи назв міст, вулиць країни "Текстів", записані на дошці та картках тексти.

Хід уроку

I. Організація класу.

Починаємо урок

Бо луна уже дзвінок.

Будем вчитись залюбки

Бо урок - не забавки.

Як здобудемо освіту,

То побачим більше світу.

II. Ознайомлення з темою та метою уроку.

- Ми вивчили тему "Текст" і з здобутими знаннями вирушимо на шкільному автобусі до країни "Текстів".

III. Узагальнення та закріплення вивченого матеріалу.

1. Місто "Заголовків".

Щоб потрапити в дане місто необхідно виконати завдання.

1 .А. Добір заголовків.

Учням роздані картки з текстом та різними варіантами заголовків. Вони вибирають заголовок, що найбільше підходить до даного тексту та записують в зошит.

Лисиця живе в лісі. Вона поїдає мишей, зайців. Іноді вона краде курей і курчат. Лисиця - дуже хитра.

Заголовки: Лисичка-сестричка. Життя лисиці. Хитра лисичка.

1.Б. виправлення помилок у записах заголовків.

Вчитель повідомляє, що мешканці цього міста дуже засмучені, бо їх заголовки записані не вірно. Учням пропонується виправити помилки в зошитах заголовків. Запис на дошці: у дружному колі Настала золота осінь. Учні самостійно записують заголовки з виправленими помилками: У дружному колі настала золота осінь

2. Місто "Речення і Текст".

2.А. Вчитель повідомляє, що в цьому місті живуть окремі речення на вулиці Речень, а тексти на вулиці Текстів. Необхідно визначити які речення не є текстом. А в зошити записати текст.

На дошці записи:

Калина — корисна рослина. Мама зварила чай з калини. У калини зернятко за формою нагадує сердечко. Я вчора пила чай з калини.

В усі пори року калина красива і корисна. Плоди калини червоного кольору, смачні і соковиті. З калини готують різні страви. Вона відома в народній медицині.

2.Б. Робота з деформованим текстом.

Учням запропоновано допомогти тексту зібрати до купи свої речення, що записані на аркушах у кожного учня на парті.

У зубах він тримає шпак. До кімнати забіг кіт Васька. У неї було поранене крило. Петрик відібрав у неї пташку. Петрик випустив пташку на волю.

Учні колективно складають текст та добирають до нього заголовки: До

кімнати забіг кіт Васька. У зубах він тримав шпак. Петрик відібрав у нього пташку. У неї було поранене крило. Петрик випустив пташку на волю.

Фізкультхвилинка

3.Зупинка біля будинку "Тексту".

3.А. Закріплення знань про будову тексту. Вчитель говорить, що будинок "Тексту" має 3 поверхи і пропонує учням пригадати їх назви. (Зачин, основна частина, кінцівка)

Учням пропонується скласти текст так, щоб кожна окрема його частина зайняла своє місце на своєму поверсі.

Частини тексту в учнів на партах записані на окремих аркушах. Дану роботу учні виконують в парах.

Настала біла зима.

Діти вийшли на прогулянку в парк. Таня катається на ковзанах. Миколка - на лижах. Василько та Михайлик ліплять снігову бабу.

Всім підняла настрій чарівна зима.

3.Б. Добір зачину до основної частини та кінцівки.

Робота з індивідуальними картками.

Самостійна робота.

4. Зупинки на вулицях "Текстів-розповідей", "Текстів-описах", "Текстів міркуваннях".

4.А.Знайти текст-розповідь та дібрати до нього заголовки. Назвати мету тексту-розповіді.

4.Б. Знайти та прочитати виразно текст-опис.

4.В. Знайти текст-міркування, прочитати його та доказати, що це текст-міркування, а не інший вид тексту.

Тексти вчитель добирає за вправами підручника довільно. Робота проводиться колективно. Усно.

5. Зупинка "Вулиця засобів зв'язку речень у тексті".

На дошці записаний текст. Учні повинні знати та виписати слова, що є

засобами зв'язку речень в тексті.

Дятел

Дятел - працюючий птах. На голову одягнув він червоний беретик, шию обмотав синім шарфом.

Цей лісовий лікар завжди працюючий. У нього не болить голівка від стуку. А до його звуків завжди прислухаються люди.

IV. Підсумок уроку.

Вчитель: "Закінчився час нашої подорожі. Але на наступних уроках української мови ми не раз побуваємо на знайомих вулицях міста".
Коментування оцінок.

Вчитель початкової школи Федорчук М.Р. пропонує нестандартний урок-змагання [35].

Конспект нестандартного уроку- змагання з української мови для 2 класу на тему «Узагальнення і систематизація знань учнів. Підсумок за рік»

Тема: Узагальнення і систематизація знань учнів. Підсумок за рік.

Мета: перевірити та закріпити знання, уміння та навички з вивчених тем; розвивати вільне володіння державною мовою, аргументувати свою відповідь, відчувати красу слова; виховувати любов до мови, природи, повагу один до одного.

Обладнання: конструктор LEGO, зображення предметів, скарбнички, ватмани, кольорові маркери, монети, конверти з завданнями.

Хід уроку:

1. Організація класу до уроку.

1.1. Привітання.

(діти стоять біля дошки)

- Дружям руку простягни.

Посмішку усім пошли.

Радісно скажем:

«Добрий день!»

Й працювати розпочнем!

1.2. Мотивація учнів до уроку.

- Сьогодні у нас дуже цікавий і незвичайний урок. Ви будете змагатися, наче відважні лицарі у турнірі. Але на відміну від лицарів вам не знадобляться шпаги та мечі. Для цього змагання вам будуть потрібні: розум, знання та кмітливість.

1.3. Поділ на команди.

- Для того, щоб розпочати наш турнір, спершу необхідно поділитися на команди. Зараз кожен з вас отримає зображення.

- Назвіть, що у вас зображено.

(олівець, Колобок, ножиці, Солом'яний бичок, зошит, Червона шапочка, підручник, Білосніжка, лінійка, Рапунцель, портфель, Вінні Пух, фарби, Кіт у чоботях)

- На які дві категорії можна розділити усі ці зображення?

(шкільне приладдя та казкові герої)

- Отже, в кого зображення з шкільним приладдям сідає за 1 стіл, а в кого з казковими героями за 2.

- Ось у нас і утворилися 2 команди.

1.4. Виокремлення правил роботи в групі.

- Скажіть, будь ласка, яких правил слід дотримуватися, працюючи в таких групах?

(діти висловлюють свої думки)

- Чудово! А тепер погляньте на екран для узагальнення усіх цих правил.

- Тільки з дотриманням цих правил, ваша робота буде ефективною і принесе позитивний результат. Обіцяєте їх дотримуватися?

- Отже, можемо розпочинати.

2. Основна частина.

2.1. Ознайомлення із структурою та завданнями уроку.

- Ви вже знаєте, що сьогодні у вас буде незвичайний урок - змагання між командами. Змагатися вам прийдеться у 7 конкурсах, де вам знадобляться усі здобуті знання з української мови.

- Оцінювати ваші старання буде незалежне журі – це гості, які до нас сьогодні завітали, у складі ... *(вчителі, які прийдуть на урок)*

- У кожної команди є скарбничка, яка буде наповнюватися монетами, за виконані вами завдання. Вкінці монети підрахуємо і визначимо команду, яка перемогла.

2.2. Конкурс 1 «Візитка».

- Завдання 1 конкурсу – спільно придумати назву для вашої команди, обрати капітана та оформити візитку *(на ватманах діти запишуть назву команди, її членів, прикрасять малюнками)*

- Запрошую капітанів команд з візитками.

Яка назва у вашої команди? А яка у вашої?

Чудова робота!

За це завдання наші команди максимально можуть отримати 2 монети. Прошу оцінити старання наших команд.

(ватмани вивішуються з обох сторін дошки)

2.3. Конкурс 2 «Бліц-опитування».

- Наступний конкурс має назву «Бліц-опитування». Завдання якого полягає в тому, що я буду давати питання, а вам треба дати коротку відповідь на нього. Питання задаватимуться по-черзі до кожної команди. Після того як ви його прослухаєте, маєте обдумати відповідь і капітан має вирішити хто від команди буде відповідати. А свою відповідь потрібно сказати у мікрофон, який є на столі у кожної команди. Якщо відповідь буде неправильна, то право відповісти на це питання отримує інша команда.

- Прошу членів журі рахувати кількість правильних відповідей для кожної команди. І за це завдання команди максимально можуть отримати 3 монети.

Питання:

- Яка буква сама не позначає жодного звуку, а тільки пом'якшує попередній? (Ь)
- Яка буква завжди позначає 2 звуки? (Щ)
- Назвіть приголосний звук, який є завжди м'яким? (Й)
- Які букви можуть позначати 1 або 2 звуки? (я, ю, є)
- Коли букви я, ю, є позначають 1 звук? (після приголосного)
- Коли букви я, ю, є позначають 2 звуки? (після голосного, на початку слова, після апострофа)
- Які слова переносити не можна? (однокладові)
- Як визначити кількість складів у слові? (порахувати кількість голосних звуків, хлопками, промовити слово доторкнувшись до підборіддя)
- Як визначити на який склад падає наголос у слові? (промовити його з питальною інтонацією)
- Після яких букв ставиться апостроф? (б, п, в, м, ф, р)
- Перед якими буквами ставиться апостроф? (я, ю, є, ї)
- Які бувають речення? (розповідні, питальні і спонукальні)
- Який розділовий знак ставиться вкінці питального речення?
- Вкінці яких речень ставиться крапка або знак оклику? (вкінці спонукальних та розповідних)
- Яке речення називають спонукальним? (з закликом до певної дії)
- З яких частин складається текст? (зачин, основна частина, кінцівка)
- Як називаються слова, які відповідають на питання хто? що? (іменники)

- Які слова відповідають на питання що? (назви предметів)
 - Які слова відповідають на питання хто? (назви людей та тварин)
 - Які слова потрібно писати з великої літери? (прізвища, імена, по-батькові людей та клички тварин, назви міст, річок)
- Молодці! Обидві команди чудово справилися з завданням.

2.4. Конкурс 3 «Складоподіл».

- Наступне завдання, в якому ви будете змагатися має назву «Складоподіл». На ваших столах є конверт синього кольору, в якому є слова. Роздайте по одному слову кожному учаснику команди. Вам потрібно уважно прочитати слово і поділити його на склади. Якщо це слово двоскладове – то прикріпіть його біля дівчинки, а якщо трискладове – то біля хлопчика.

Слова: лялька, намисто, м'ячик, ведмедик, тарілка, дошка, дерево, жолудь, казка, олівець, ящик, апельсин, ящик, лінійка, тюльпан.

- Журі підраховує кількість правильних відповідей. Максимально за це завдання команда може отримати 3 монети.

- Ви прекрасно працюєте, тому ваші скриньки успішно наповнюються!

***Фізкультхвилинка «На пошуки лева»**

2.5. Конкурс 4 «Магічні кола»

- Настав час четвертого конкурсу «Магічні кола». З кожним раундом завдання стають важчими. Саме це завдання потребує від вас неабиякої кмітливості. Перед вами незвичайні кола. В них потрібно вписати слова. Справа на блакитному фоні – слова із знаком м'якшення, зліва на жовтому – слова з апострофом, а посередині, де кола об'єднуються на зеленому – слова які і з апострофом і знаком м'якшення. Наприклад:

- Таких слів вам потрібно вписати якнайбільше. Перш ніж записувати добре подумайте чи все правильно, обговоріть з іншими учасниками команди. На ваших столах є маркери, якими потрібно вписувати слова. Якщо умови зрозумілі, тоді можете починати працювати.

(після того, як діти завершать працювати над цим завданням передаємо кола обох команд журі, які перевіряють і підраховують кількість слів)

- Оскільки це завдання є непростим, то за нього ви зможете отримати 4 монети до своїх скарбничок.

2.6. Конкурс 5 «Шифрувальник».

- Ми все ближче і ближче наближаємося до фіналу. І наступний конкурс «Шифрувальник».

- На ваших столах стоять конверти фіолетового кольору. В них є закодовані слова для кожного учасника команди.

Зараз ми потренуємося з вами як потрібно розшифрувати слова.

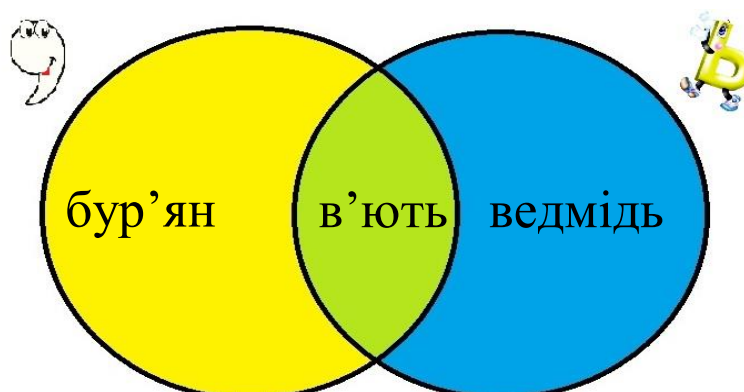
Наприклад:

3	1	5	7	2	4	6
о	ш	Я	і	к	л	р

- У верхньому ряді таблички вказаний номер по-порядку букви у слові, а внизу – сама буква. Спробуйте розшифрувати це слово.

(школярі)

- Правильно!

- Тепер роздайте з конверта кожному по таблиці. І спробуйте розшифрувати своє слово. Якщо все вийшло, то запишіть його нижче.

- Коли уся команда справиться з завданням, візьміться за руки і підніміть їх вгору.

- Зачитайте, які слова ви розшифрували.

- Але це ще не все. Тепер з цих усіх слів потрібно скласти 1 велике речення. Але пам'ятайте, що усі слова у реченні пов'язані між собою. Зберіть всі слова разом, ще раз їх перечитайте і всі разом утворіть речення. Тільки не загубіть жодного слова. Запишіть його на листочку. І знову ж таки, коли ваша команда справиться із цим завданням візьміться всі за руки і підніміть їх вгору.

Речення:

1. Веселі лісові звірята чекають пробудження ніжної весни.

2. Нетерплячі пташки дзвінким голосом зустрічають теплу весну.

- За це завдання ваші команди максимально зможуть отримати теж по 4 монети.

2.7. Конкурс 6 «LEGO-іменники».

- Мабуть, найцікавіше вам буде змагатися у шостому конкурсі під назвою «LEGO-іменники». Адже для виконання цього завдання необхідно використовувати цеглинки LEGO. У цьому конкурсі у кожної команди буде своє завдання.

- Розкладіть цеглинки LEGO.

- На екрані подано перелік слів, а вам необхідно підняти цеглинку того кольору, на якій написаний іменник.

- Серед переліку іменників знайти зайве слово і підняти вгору цеглинку того кольору на якій воно написане. Команді 1 – скласти вежу з цеглинок тих кольорів, на яких написані слова що відповідають на питання хто?

Команді 2 – скласти вежу з цеглинок тих кольорів, на яких написані слова що відповідають на питання що?

Заєць
Світло
Учень
стілець
Лікар
Музей

- А тепер навпаки.

Оксана
Літак
Вікно
телевізор
продавець
Вовк

- За виконання цього завдання команди можуть отримати по 4 бали.

**Дихальна гімнастика. (Під музичний супровід)*

2.8. Конкурс 7 «Народна мудрість».

- У конкурсі «Народна мудрість» командам потрібно утворити прислів'я та приказки. Частинки прислів'їв знаходяться у жовтому конверті. На рожевому – початки прислів'їв та приказок, а на блакитному - їхнє продовження.

Весна днем красна,	а на хліб пісна.
Побачив шпака у дворі –	знай: весна на порі.
Сій вчасно –	вродить рясно.
Весна ледачого	не любить.
Птах радіє весні,	а дитя матері.

Весна красна квітками,	а осінь – плодами.
------------------------	--------------------

Сонце гріє, сонце сяє –	вся природа воскресає.
Де ластівка не літає,	а на весну додому прилітає.
Навесні не байдикуватимеш –	восени і на зиму до столу матимеш
Зійшов у березні сніжок –	берися за плужок.

- Зачитайте утворені прислів'я.
- За це завдання команди можуть отримати по 3 бали.

3. Підсумок уроку.

- Отже, змагання підійшли до завершення. Ви вміло справилися з усіма завданнями, адже дружно працювали у командах. На сьогоднішньому уроці ви закріпили свої знання, які здобули на попередніх уроках.

- І тепер найцікавіше! Визначаємо переможця. Просимо наше непідкупне і вельмишановне журі підрахувати монети обох команд.

- А зараз хвилюючий момент...перемогла команда «...»!

- Вітаю вас усіх! Дякую вам за сьогоднішню роботу. Я вами пишаюся! Ви – найкращі та найрозумніші!

- Давайте попрощаємося з нашими гостями «До побачення!»

Пропонуємо розробки нестандартних уроків з української мови, які були впровадженні під час проходження практики в різні роки у школі № 55 міста Херсона:

Конспект нестандартного уроку-подорожі з української мови для учнів 1 класу на тему «Розвиток зв'язного мовлення»

Тема: Розвиток зв'язного мовлення

Мета: розвивати усне мовлення учнів, уяву, логічне мислення, творчість, правильність вимови, виховувати любов до рідної мови, самостійність та організованість в учнів.

Обладнання: підручник Захарійчук М.Д. «Українська мова. 1 клас:

Післябукварна частина»

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

-Діти, чи знаєте ви кого називають організованою людиною?

-Кажуть, що людина повинна виявляти самостійність, що це означає?

-А ви вмiєте бути організованими людьми? А самостійними?

-Тож, сьогодні ми відправимось в країну організованості та самостійності. Познайомить нас сьогодні з цією хлопчик Дем'ян. Ми сьогодні з вами багато поспілкуємось, вдосконалимо своє мовлення.

III. Повідомлення теми уроку.

-Тема сьогоднішнього уроку : Розвиток зв'язного мовлення.

IV. Робота за темою уроку

-Але ми не тільки будемо подорожувати з Дем'яном, а з ким, ви дізнаєтесь відгадавши загадку:

Сіренька, маленька,

Вухата, швиденька.

Довгий хвостик має,

Від kota втікає.

-Так, це мишка. Вам цікаво, що за історія сталася з нашими героями в цій країні? Тож уважно слухаємо оповідання, щоб потім відповісти на питання:

ПРИГОДА З ДЕМ'ЯНОМ

Дем'ян дуже любить смачно поїсти. Щоранку готує собі до школи сніданок: бутерброд, тістечко, фрукти... і пакує в коробку.

Сьогодні він проспав, тож мама йому гукає:

— Поспішай, Дем'яне! Ти повинен бігти, інакше запізнишся до школи!

Залишилося зовсім мало часу до початку уроку, і Дем'ян біг щодуху.

Щоб скоротити собі шлях, він вирішив побігти через сквер. Ой, лишенько! Хлопець спіткнувся об камінь, й усе, що було в рюкзаку, висипалося на землю. Дем'ян поскидав усі речі до рюкзака й побіг далі.

— Уфф!..

Устиг забігти до класу в останню хвилину перед дзвінком. Від хвилювання Дем'ян зголоднів та із задоволенням з'їв би щось смачненьке.

Але що це? Його рюкзак ворухиться! Усі діти озирються: звідки лунає оте шарудіння?

— Ой! — несамовито зойкнула Зося.

— Ой! — заверещала Бася.

Дівчатка завищали, хлопці зареготали... Усі учні схопилися з місць і оточили Дем'яна. А з рюкзака Дем'яна вискочила миша. Сполохана миша гасала на всі боки, а хлопці намагалися її спіймати. Але жвава миша метнулася до дверей і зникла в коридорі.

— Дем'яне! Прошу пояснити мені, що сталося? Для чого ти приніс до школи мишу? — суворо запитала вчителька пані Барбара.

Дем'ян розповів усе, як було:

— Мабуть, миша заскочила до коробки з моїм сніданком, коли я впав у сквері. Капосна миша зіпсувала мені сніданок. Але тепер я завжди буду раніше вставати й завчасно виходити з дому.

-Зараз я хочу взяти у вас інтерв'ю для місцевого журналу. Дайте відповіді на мої запитання:

- Що взяв Дем'ян до школи на сніданок?
- Що сталося з Дем'яном по дорозі до школи?
- Хто вискочив із Дем'янового рюкзака?

-Давайте пригадаєм, що відповів хлопчик на запитання вчительки: «Дем'яне! Прошу пояснити мені, що сталося? Для чого ти приніс до школи мишу?» — суворо запитала вчителька пані Барбара.

V. Складання опису.

-Жителі цієї країни дуже самостійні, тож давайте і ми спробуємо бути такими. Опишіть мишку. Скористайтеся планом і словами з довідки.

План

1. Де жила мишка?
2. Якої вона величини?
3. Якого кольору мишка?
4. Який у неї хвостик?
5. Кого вона боїться?

Довідка: у полі, нірці, сквері; маленька, середня, велика; сіра, біла, чорна; довгий, короткий, тоненький; kota, вужа, лисиці.

-Давайте учні, які бажають, розкажуть свій опис, але користуємось правилом: Розповідайте так, щоб було зрозуміло (слухання опису).

VI. Підсумки.

-В якій країні ми сьогодні побували?

-Чи можна сказати, що хлопчик з яким ми подорожували, організований?

-Дем'ян зрозумів свою помилку?

- Що потрібно робити, щоб не втратити в таку халепу, яка трапилась з головним героєм?

VII. Рефлексія.

-Чи сподобалось вам подорожувати?

-Що найбільше сподобалось робити?

Конспект нестандартного уроку-експедиції з української мови для учнів 2 класу на тему «Узагальнення і систематизація знань учнів за розділом «Речення»»

Тема: Узагальнення і систематизація знань учнів за розділом «Речення»

Мета: закріпити знання учнів про речення, його структуру, ознаки та види, формувати вміння розрізняти речення за інтонацією. Розвивати спостережливість вміння висловлювати свої думки. Виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: картки з завданнями, роздруковані літери, підручник Захарійчук М.Д. «Українська мова та читання»

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

-Сьогодні ми з вами відправимось в справжню експедицію і будемо експедиторами-дослідниками.

-Хто знає, що таке експедиція? (Експедиція-це мандрівка, яку проводять цілеспрямовано, з метою дослідити певний компонент.)

-А для того щоб дізнатися, що ми на уроці будемо досліджувати треба з поданих літер скласти слово: Р,Н,Я,Н,Е,Ч,Е.

III. Повідомлення теми уроку.

-Тож ми будемо досліджувати речення. Щоб наша експедиція проходила ефективніше, пропоную утворити дві групи і обрати в кожній головного експедитора.

IV. Узагальнення та закріплення вивченого матеріалу.

1. Капітани груп, підійдіть та отримайте перший компонент для проведення дослідження.

Картка (однакова для обох груп):

Доповни речення словами,що «розгубилися».

Ми прийшли до ... ,

Вітер аж гуде.

В котиках ... ,

Крига ще

Довідка: іде, річки, вербичка.

Перевірка завдання.

- Прочитайте ще раз кожен рядок без «загублених» слів. Чи можна стверджувати, що написане в кожному рядку виражає завершену думку?

2. Наступним артефакт для дослідження нам прислав сучасний тінейджер

Картка:

Прочитай гештети.

#Веснаїдетеплонесе.

#Лелекинакрилахвеснунесуть.

#Весноювберезисолодкісьлози.

Поділи речення на слова. Підкресли прийменники. Як пишемо прийменники з іншими словами? Які повідомлення закодовані в кожному реченні?

Перевірка завдань.

3. Третя картка для дослідження:

— Ой, весна, весна, днем красна!

Що ти нам, веснонько, принесла?

— Принесла я вам літечко,

Щоб родилось житечко.

З якою інтонацією треба читати останнє речення? Як називаємо це речення? Що стоїть у кінці цього речення? Спиши це речення.

Відповіді капітанів.

V. Фізкультхвилинка.

Гарно відпочили, час повернутись до роботи.

4. А зараз ми проведемо конкурс на кращого експедитора-читця

Домовтесь із сусідом (сусідкою) по парті, хто з вас буде читати запитання, а хто — відповіді.

Запитання

Відповіді

— Що з весною настає? — Сніг у полі розтає.

- А чому то так буває? — Сонце його пригріває.
 — А що пнеться з-під листа? — То травичка вироста.
 — А над полем що бринить? — Любий жайворон дзвенить.

К. Перелісна

5.Картка для індивідуальної роботи

Прочитай текст.

— Котику-братику (...) Несе мене лиска по каменю-мосту на своєму хвосту(...) Порятуй мене (...)

Спиши, уставляючи пропущені розділові знаки в кінці речень.

6.Закінчує нашу експедицію останнє завдання:

Уявіть що все, що ви бачите, може говорити. Що могли б сказати дітям дерева, квіти та земля? Складіть про це три спонукальні речення. Запишіть.

VI. Рефлексія.

- Чи сподобалось вам у експедиції?
- Що нового ви дізнались?
- Яке дослідження проводити вам найбільше сподобалось?

Конспект уроку-змагання для 3 класу на тему «Повторення вивченого про частини мови»

Тема: Повторення вивченого про частини мови

Мета:

- навчальна - узагальнити систему знань про частини мови ;
- виховна - виховувати в учнів старанність, наполегливість, бажання творчо працювати, виховувати в учнів повагу один до одного;
- розвиваюча - розвивати увагу, вміння самостійно працювати, логічне мислення, зв'язне усне мовлення, творчі здібності учнів.

Обладнання: картки з завданнями, Вашуленко М.С. підручник для 3 класу «Українська мова».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Ознайомлення з темою та метою уроку.

- Діти, на сьогоднішньому уроці ми проведемо змагання «Кращі знавці української мови». Щоб ефективніше попрацювати, треба утворити 3 команди. Саме таким складом ви будете працювати сьогодні. Команда, яка перемаже, отримує грамоту та звання «Кращі знавці української мови».

- Ви готові починати? Тож вперед!

III. Узагальнення та закріплення вивченого матеріалу.

1.Перший наш конкурс «Звуко-буквений аналіз слів»

Завдання: зробити звуко-буквений аналіз слів Україна, м'ята.

Перевірка.

2.Друге завдання: перед вами текст, потрібно його прочитати, вставити пропущені буквосполучення і поділити виділені слова для переносу.

Чи бачив ти, як цвіте льон? Квітка у нього **маленька** і тендітна. Вона нагадує віночок з п'ятьма пелюстками **син...го кол...ру**. Цвіте л...н у червні. Тоді поле стає схожим на безкрає блакитне море.

3.Випиши з тексту дієслова з префіксами, префікси познач.

Живі пам'ятники

І кожний з дітей, хто посадив і виростив деревце, поставив собі за життя чудовий зелений пам'ятник на віки.

Обережно, щоб не пошкодити коріння, викопують і переносять поснулі деревця в нові місця.

У розпалі садіння дерев. У цій радісній і корисній справі діти не поступаються дорослим.

Навесні прокинеться деревце - і почне рости людям на радість і користь.

4. До поданих словосполучень доберіть протилежні за значенням і запишіть.

Теплий день-

Зимовий ранок-

Молоді дерева-

Темна кімната-

Високий берег-

5. Встав пропущені літери у слова та постав їх у форму множини.

Кр...ло -

Оз...єро -

Пл...че -

С...рце -

Д...рево -

6. Вилучіть зайве слово у кожному рядку.

Бігав, бігало, бігала, біжить.

Кипів, кипить, закипіло, кипіння.

Малюю, малюєш, малює, намалює.

IV. Фізкультхвилинка.

-Відпочили гарно, вміло, час продовжити змагання.

7. Прочитай запис, користуючись довідкою, встав на місці крапок дієслова в потрібній часовій формі.

Діти у кущах журавля. У нього поранене крило.
Хлопчики журавлика в село. Вони довго хворого птаха. І журавель

Слова для довідки: бути, знаходити, приносити, лікувати, видужувати.

8. Запишіть подані слова за абеткою.

Блискавка, град, дощ, вітер, мряка, іній, заметіль, холод, відлига, роса, смерч, мороз, віхола, морозець, ожеледь.

-Тож, час підводити підсумки. Ви всі сьогодні гарно попрацювали, були активними, уважними один до одного ,гарно виконували завдання. Перемогла команда _____

V. Рефлексія.

- Що вам сподобалось на сьогоднішньому уроці?
- Як ви оцінюєте свою роботу в команді?
- Яке завдання для вас було найважчим? Чому?

Отже, існує чимала кількість розробок нестандартних уроків. Кожен вчитель має свій неповторний творчий потенціал і стиль викладання. Нетрадиційні уроки мають більш гнучку структуру, ніж стандартні, а тому викликають більший інтерес та захоплення в учнів. Уроки-подорожі найчастіше використовують вчителі у своїй професійній діяльності. Більш детально можете ознайомитись з розробками таких уроків в додатках.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши літературу з теми дослідження, ми дійшли висновків, що організація нестандартних уроків з української мови є актуальним питанням у сучасній площині лінгводидактики.

Огляд і аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що питання організації і проведення нестандартних уроків досліджували такі вчені як М.Пантелюк, М.Вашуленко, О.Савченко, Р.Шиян, Г.Ващенко, В.Ягупов, І.Малафіїк, Н.Мойсеюк, Н.Волкова, М.Фіцула, Л.Петухова, І.Нагрибельна, О.Мироненко, Л.Сугейко, В.Денисенко та інші.

Урок є основною формою організації навчально-виховного процесу. Він має свою структуру, вимоги до оформлення та класифікацію.

У сучасній лінгводидактиці набув поширення нестандартний урок - це урок, що має незвичайну організацію та форму проведення.

Єдиної класифікації таких уроків не існує. Але до основних видів нетрадиційних уроків можна віднести: уроки змістовної спрямованості (уроки-семінари, уроки-конференції, уроки-лекції), уроки на інтегративній основі (уроки-комплекси, уроки-панорами), уроки-міжпредметні, уроки-змагання, уроки суспільного огляду знань (уроки-заліки, уроки-взаємонавчання, уроки-творчі звіти), уроки комунікативної спрямованості (уроки-репортажі, уроки-протиріччя, уроки-роздуми), уроки театралізовані, уроки-подорожування, уроки-дослідження, уроки з різновіковим складом учнів, уроки-ігри, уроки -драматизації, уроки-психотренінги.

Така різноманітність видів нетрадиційних уроків дозволяє урізноманітнювати та проводити уроки без «повторів сценарію».

Проведення нестандартних уроків з української мови у початковій школі дає можливість встановити теплу атмосферу довіри у відносинах між вчителем та учнем. Під час таких уроків вдається досягти найбільшого включення учнів у роботу, діти вчаться співпрацювати, працювати в парах, малих та великих групах. Такі уроки сприяють збільшенню мотивації до

навчання, розвивають творчу особистість учня, увагу, спостережливість, зв'язне мовлення.

У Державному стандарті початкової освіти виокремлено 2 цикли навчання: 1 - адаптаційно-ігровий, 2 - основний. Нетрадиційні уроки стають «незамінними помічниками» включення дітей без стресу в кожному з циклів у цікавий освітній процес.

Сучасні освітні програми, розроблені під керівництвом Савченко О.Я та Шияна Р.Б., надають можливість використовувати різні форми проведення уроків. Організація та проведення нетрадиційних уроків вимагає неабияких творчих здібностей, знання теорій та методик, володіння сучасними методами та прийомами організації навчально-виховного процесу. У підготовку до проведення нестандартних уроків доцільно залучати учнів. Така робота сприяє збільшенню активності, вироблення навичок самостійності.

Структура нестандартних уроків є гнучкою, що дає можливість вчителю в повній мірі підлаштувати освітній процес для створення комфортної атмосфери.

Розробка таких уроків є нескладною, але значення можливостей, що відкривається перед вчителем під час проведення нестандартних уроків – величезне. Під час роботи вчитель має виробити у дітей практичні навички та вміння самостійно знаходити інформацію, свідомо аналізувати та розрізняти навчальний матеріал з теми.

Добираючи вправи до нестандартного уроку, вчитель обов'язково має продумати, які логічні операції будуть покладені в основу їх виконання. Також доцільно не повторювати один і той самий сюжет під час таких уроків. За умови ретельно продуманого добору вправ під час організації та проведення нестандартних уроків можна сформувати у молодших школярів міцний інтерес до навчання, розвинути творчі, мовленнєві навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабаєва Н.В. Нестандартні узагальнюючі уроки з української мови за програмою 2 класу [Електронний ресурс]./- Режим доступу: <https://naurok.com.ua/nestandartni-uzagalnyuyuchi-uroki-z-ukra-nsko-movi-za-programoyu-2-klasu-28723.html>
2. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / А.О. Білецький. - Київ: Артєк, 1997. - 235 с.
3. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Вашуленко. - К.: Літера ЛТД, 2011. — 364 с.
4. Вашуленко М.С. Українська мова: Підруч. для 3 кл. загальноосвіт. Навч. Закл. З навчанням українською мовою / М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківська . – К.: Освіта, 2013, - 192 с.
5. Вашуленко М.С. Українська мова : Підруч. для 4 кл. загальноосвіт. Навч. Закл. З навчанням українською мовою / М.С. Вашуленко, С.Г. Дубовик, О.І. Мельничайко. – К.: Освіта, 2015, - 192 с.
6. Вірченко І.В. Урок-казка [Електронний ресурс]. / – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-konspekti-nestandartnih-urokiv-64679.html>. – Назва з екрану.
7. Волкова Н. М. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.М. Волкова. - К.: Академія, 2007. - 616 с.
8. Денисенко В.В. Шляхи використання сучасних технологій формування творчої особистості у педагогічному процесі початкової школи// Педагогічні науки / В.В. Денисенко. - Видавництво ХДУ, 2014. – С. 188-193.
9. Державний стандарт початкової освіти від від 24 липня 2019 р. № 688 [Електронний ресурс]./-

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>. – Назва з екрану.

10. Зайченко І.В. Педагогіка Навчальний посібник / І.В. Зайченко. - К.: Освіта України, КНТ, 2008. — 528 с.

11. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р [Електронний ресурс]./ –

Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2732-zakon-ukrani-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvtu>. – Назва з екрану.

12. Захарійчук М.Д. Українська мова. 1 клас: Післябукварна частина / М.Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2012.-80 с .

13. Захарійчук М.Д. Українська мова та читання:підру. для 2 кл. закл. загальн. Середн. Освіти [у 2-х частинах]: Частина 1: Українська мова / М.Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2019.-112 с .

14. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. - К.: Вища школа, 1972. - 404 с.

15. Коменський Я.А. Велика дидактика / Я.А. Коменський. - М.: Наркомпрос, 1939. — 318 с.

16. Кочан Н.І. Словник-довідник з методики викладання української мови / Н.І. Кочан, Н.М. Захлюпана. - Львів: видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. - 249 с.

17. Малафіїк І.В. Дидактика Навчальний посібник / І.В. Малафіїк. – К.: Кондор, 2005. –397 с.

18. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.Є. Мойсеюк. – К. : ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. – 656 с.

19. Мироненко О.В. Творча особистість як цілісна людська індивідуальність в умовах компетентнісної освіти / О.В. Мироненко // Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ», 2016. - Випуск 47. – С.251-255.

20. Нагрибельна, І.А. Методика застосування альтернативних форм роботи на уроках української мови в початкових класах / І.А. Нагрибельна // Використання інтерактивних технологій навчання в мовній освіті молодших школярів: матеріали регіонального науково-практичного семінару (Херсон, 15 квітня 2010 року). – Херсон, Вид-во ХДУ, 2010. – С.7-10.
21. Нагрибельна, І. А. Сучасні педагогічні технології на уроках української мови в початковій ланці освіти / І. А. Нагрибельна // Печатное слово. – 2008. –№ 4/29. – С.33-37.
22. Нова українська школа: Порадник для вчителя [Електронний ресурс]. /– Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>. – Назва з екрану.
23. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
24. Пентилюк М.І. Сучасний урок української мови / М.І. Пентилюк, Т.Г. Окуневич. - Х.: Видавнича група "Основа", 2007. - 176 с.
25. Перепьолка, В.І. Індивідуально-диференційований підхід до вивчення української мови у початкових класах / В.І. Перепьолка // Проблеми стану і перспективи освітніх досліджень і соціальної роботи. – Херсон, 2016. – С. 3.
26. Петухова Л.Є., Воронова Н. Шляхи формування пізнавальної активності молодших школярів// Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти у сучасних умовах / Л.Є. Петухова, Н. Воронова.- Херсон: Айлант, 2004.- С. 74-77.
27. Підласий І.П.. Педагогіка. Новий курс. Книга 1. Загальні основи. Процес навчання / І.П. Підласий.- Харків: Основа, 2010. — 360 с.
28. Пономарьова К.І. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) / К.І. Пономарьова. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019.-144 с.

29. Становлення Нової української школи [Електронний ресурс]. / – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/301-stanovlennya-novo-ukranksko-shkoli>. – Назва з екрану.
30. Сугейко // Збірка авторських навчальних програм кафедри філології. – Херсон, 2012. – С. 9-13.
31. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.І. Грипас. - К.: Вища школа, 2000. - 325 с.
32. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Савченко О.Я. для 1- 2 класу [Електронний ресурс]./ –
Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>. – Назва з екрану.
33. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3- 4 клас [Електронний ресурс]./ –
Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>. – Назва з екрану.
34. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. для 1 циклу (1- 2 клас) [Електронний ресурс]./ –
Режим доступу: <http://elt.dinternal.com.ua/image/data/forTeacher/programa-rochatkovoї-shkoly-shyian.pdf>. – Назва з екрану.
35. Федорчук М.Р. Урок- змагання [Електронний ресурс]./ –
Режим доступу:<https://super.urok-ua.com/urok-zmagannya-z-ukrayinskoї-movі-dlya-2-klasu/#>. - Назва з екрана.
36. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. Фіцула. - К.: Видавничий центр "Академія", 2002. - 528 с.
37. Часнікова О.В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування [Електронний ресурс]. /–
Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607. – Назва з екрана.

38. Шевчук С.В. Практикум з української мови: Модульний курс: Навчальний посібник / С.В. Шевчук, Т.Лобода. - К.: Вища школа, 2006. - 406 с.
39. Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник / С.В. Шевчук, О.О. Кабиш, І.В. Клименко. – К.: Алерта, 2011.– 544 с.
40. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс.: Навчальний посібник / Н.Г. Шкуратяна, С.В. Шевчук . — К.: Вища школа, 2007. — 823 с.
41. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Конспект нестандартного уроку з української мови для 4 класу на тему «Повторення вивченого матеріалу про дієслово»

Тема: Повторення вивченого матеріалу про дієслово

Мета:

- навчальна - узагальнити систему знань про дієслово, активізувати вживання дієслів у мовленні,
- виховна - виховувати в учнів старанність, наполегливість, бажання творчо працювати, розвивати вміння працювати в парах, малих групах, виховувати в учнів повагу та бережне ставлення один до одного.
- розвиваюча - розвивати увагу, спостережливість, логічне мислення, зв'язне усне мовлення, творчі здібності учнів.

Тип уроку: узагальнюючий урок-подорож з теми «Дієслово»

Обладнання: проектор, мультимедійна дошка або телевізор, презентація, колонки, іграшковий мікрофон.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

- На перерві всі пограли і урок ми розпочали.

II. Ознайомлення з темою та метою уроку.

- Діти, на сьогоднішньому уроці ми з вами будемо справжніми мандрівниками. Разом ми відправимось подорожувати різними островами, щоб найголовніше дістатися до «острова Скарбів». Візьміть з собою всі свої знання про Дієслово, вони сьогодні нам стануть у нагоді. Тож вирушаймо!

III. Узагальнення та закріплення вивченого матеріалу.

- Діти, а чим можна подорожувати?

«Мікрофон» (учні по черзі передають мікрофон і висловлюють свою думку).

- А сьогодні ми будемо з вами діставатися до острова на пароплаві. Але нам не вистачає карти. Один мій знайомий капітан пообіцяв її дістати, лише попросив нас йому допомогти. Він зовсім забув, що таке дієслово. Допоможемо йому?

«Два-чотири-всі разом»(дається 3 хв на обдумування питання, спочатку діти працюють у парі, доходять згоди щодо відповіді, потім об'єднуються в 4-ки (клас треба поділити на декілька 4-ок , приймають спільне рішення, вкінці обирається найкраще визначення)

- Ми з вами допомогли капітану і він вручає нам карту. Тепер можемо відпливати.

1. Тож перший наш острів «Складайка» (картинка на слайді)

- Жителі цього острова ніколи не бачили дієслово, але дуже хочуть це виправити, давайте разом створимо «портрет» цієї частини мови. А для цього пригадаймо характерні риси дієслова.

«Асоціативний куц» (діти пригадують, вчитель замальовує все на дошці)

- Гарна робота! Жителі острова роздивляються портрет, а ми тим часом помандрували до наступного острова.

2.Острів «Творчий»(слайд)

- А ось ті , хто живе в цьому місці дуже творчі, і вони хочуть перевірити чи такими ж є і ми.

(Клас ділиться на 4 групи)

Завдання: Прочитай текст, вставте пропущені дієслова відповідно до змісту. Придумай заголовок

У наших лісах, у садах і на левадах багато різних птахів і дрібних звірів.

Розлогі степи і просторі пахучі луки з численними озерами й річками, що густо поросли осокою, очеретом та кущами, теж добрий притулок для дичини. Тут багато всякої птиці, риби, диких бджіл та невеликих звірків. Тому не дивно, що є багато охочих пташок, рибу,дикий мед та на звірів, особливо на зайців.

(Виступи спікерів груп)

3. Острів «Спільнокореневий» (слайд)

- Тут всі жителі мають спільні корні, тож від них ми маємо певне завдання.

(робота в групах)

Завдання: До поданих іменників добери спільнокореневі дієслова в неозначеній формі. Запиши слова парами.

Розповідь, запис, говоріння, радість, розуміння, співак, телефон, слухач.

- Молодці!

4. Острів «Фантазій»(слайд)

- Головна людина на цьому острові ще той фантазер. Він хоче аби ви попрацювали самостійно.

Завдання: Склади і запиши речення з різними часовими формами дієслова «писати».

(учні зачитують свої речення)

- Гарно попрацювали, а тепер час відпочити.

IV. Фізкультхвилинка «Уважний мандрівник»

-Діти, я буду називати, що потрібно робити і одночасно буду показувати ці рухи, але показувати буду неправильно. Вам потрібно виконувати ті дії, які я називаю.

1. Руки в сторони.
2. Підняти руки вгору.
- 3.Руки на пояс.
- 4.Плеснути в долоні.
5. Підстрибнути на місці.

- Повертаємось до мандрівки

5. Острів «Числовий» (слайд)

- Проживають тут люди, які дуже люблять працювати з числами. Давайте пригадаємо: дієслова можуть змінюватись за числами? (відповіді учнів)
Дієслова можуть вживатися в ... і (однині і множині).

(робота в парах)

Завдання: Підберіть дієслова. Які вживаються в однині, в множині (по 6 слів)

Однина:

Множина:

(діти зачитують)

-Так тримати!

6. Острів «Народна мудрість»(слайд)

-Як ви, мабуть, вже здогадалися жителі цього острова люблять народну мудрість. І ось від них **завдання нам:**

Згадайте прислів'я і вставте дієслова, що підходять за змістом.

Мир будує – а війна...

Праця годує, а лінь...

Книга вчить, як на світі ...

Людина від ліні хворіє, а від праці ...

7. І останній наш острів «Пригадайка» (слайд)

-Жителі просять нас пригадати як пишеться «не з дієсловами».

(відповіді дітей)

Нам треба виконати завдання і тоді ми отримаємо ключ від скриньці ,що лежить на острові Скарбів .

Завдання: Розкрийте дужки і поясніть як треба писати в цих реченнях частку не, разом чи окремо, і чому (робота в групах).

(Не) перебільшуй власних успіхів і можливостей.

Ніколи (не) хвались своїми здібностями.

(Не) переоцінюй своїх знань і вмінь.

(Не) хвались досягненнями батьків, (не) приписуй їх собі.

(діти читають і пояснюють)

-Розумнички мої. Ми отримали ключ.

-Ось я вже бачу «острів Скарбів». Так, так, скриня. Відкриваємо, що ж у ній за скарби? А, це ж наші знання про дієслово, які ми отримали разом з вами.

Але тут ще щось є. Жителі цього острова залишили нам формулу успіху :
Посмішка + Настрій+ Віра в себе= Результат. Якщо ми будемо користуватися цією формулою, то у нас обов'язково все вийде.

V. Рефлексія

- Чи сподобалось вам подорожувати?
- Що допомогло нам дістатися до «острова Скарбів»?
- Що повторили?
- Що нового дізналися?
- Що було особливо цікаво?

VI. Домашнє завдання

Написати твір «Щоб було, якби всі дієслова зникли? »

Додаток Б

Конспект нестандартного уроку з української мови для 4 класу на тему «Повторення вивченого про прикметник як частину мови»

Тема: Повторення вивченого про прикметник як частину мови

Мета:

- навчальна - узагальнити систему знань про прикметник, активізувати їх вживання у мовленні,
- виховна - виховувати в учнів наполегливість, творчість, любов до рідної мови, взаємоповагу.
- розвиваюча - розвивати увагу, уяву, мислення, творчі здібності.

Тип уроку: узагальнюючий урок-подорож з теми «Прикметник»

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Ознайомлення з темою та метою уроку.

- Діти, сьогодні ми з вами відправимось у подорож до країни «Прикметника». Ви вже знайомі з цим персонажем. А сьогодні ми ще раз переконаємось у важливості нашого героя. Адже сам він робить наше мовлення милозвучним, робить йому окрасу, наче майстер обрамляє найцінніший діамант. Тож, вирушаймо.

III. Узагальнення та закріплення вивченого матеріалу.

1. Станція «Впізнай мене».

-Прикметник хоче знати, а чи впізнаєте ви його серед інших частин мови. Я зачитую вам слова, а ви повинні плеснути в долоні тільки, коли почуєте прикметник.

Веселка, малята, яскравий, говорити, сонячний, веселий, сум, радість, прекрасний.

2. Станція «Поетична».

-Відчуйте себе справжніми поетами, підберіть до поданих слів якнайбільше прикметників.

Трава-

Сонце-

Пташка-

3. Станція «Добери антонім».

- До кожного прикметника, поданого в словосполученні добери і запиши відповідний антонім.

Велика праця-

Порожня бочка-

М'який хліб-

Легке завдання-

Гаряча вода-

4. Станція «Заміни мене».

- Замініть за зразком подані словосполучення сполученнями прикметників з іменниками.

Подвір'я школи – шкільне подвір'я.

Полиця для книжок-

Листя клена-

Потік води-

Фартух для роботи-

Щебетання пташок-

IV. Фізкультхвилинка.

5. Станція «Творча».

- Подані словосполучення веди в речення.

Гострі зуби, гострий зір, гострий соус.

6. Станція «Доповни».

- Даний текст доповніть прикметниками, користуйтеся словами для довідки.

.....долиною між двома рядками гір тихо тече по Васильківщинірічка Раставиця. Серед долини зеленіють

....., та верби, там ніби потонуло в вербах село Вербівка. Подекуди з-поміж верб та садків виринають хати та чорніють покрівлі клунь.

Слова для довідки: широкою, невеличка, розкішні, високі, густі, розложистих, високих, білих.

7. Станція «Розділи».

- Запишіть подані прикметники у два стовпчика. У перший- прикметники з основою на твердий приголосний, у другий- на м'який.
Давній, цінний, природній, зимовий, лагідна, мудра, синє, минуле, зелене.

8. Станція «Утвори».

- Утвори від поданих іменників за допомогою суфіксів –ськ, -зьк, -цьк прикметники.
Козак, Суми, Львів, маляр, завод, Одеса.
- Ось і закінчилась наша подорож, дякую вам за неї.

V. Рефлексія.

-Чи цікаво вам було подорожувати?

-Що вас вразило?

-Яка станція у нашому маршруті вам найбільше сподобалась?

Додаток 1

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Гращенко Тетяна Андріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

2.04.2020
(дата)

(підпис)

Тетяна Гращенко
(ім'я, прізвище)

Додаток Г

ДОВІДКА

про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці

кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр

спеціальності 013 Початкова освіта (денна форма)

Автор роботи	Гращенко Т
Назва роботи	Організація та проведення нестандартних уроків з української мови у початкових класах
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Мироненко О.В.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу: 1002567782
Результати перевірки	Схожість 38,5%

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Собоць